

Ліна Костенко

1930

*І хто ми є? Усі усім
мільйони...*

*А хтось комусь
однісінький один*

Ліна Костенко

- Українська письменниця-шістдесятниця.
  - Лауреат Шевченківської премії за роман у віршах «Маруся Чурай» і збірку «Неповторність» (1987), Премії Антоновичів (1989), премії Петрарки за книгу «Інкустації» (1994).
  - Почесний професор Києво-Могилянської академії, почесний доктор Львівського та Чернівецького університетів.
- Відмовилася від звання Героя України.**

**Народилася 19 березня 1930 року в містечку Ржищеві на Київщині,
в учительській родині;
з 1936 року живе з родиною в Києві;
незабаром заарештовують і висилають на десять років у
сталінські табори її батька;
дівчам-підлітком Ліні Костенко довелося пройти крізь повоєнні
лихоліття, скуштувати гіркої долі біженців з окупованої території.**

Освіта

Середню школу закінчує в Києві;
навчалася в Київському
педагогічному інституті, згодом
залишила його;
1951 року вступила до
Московського літературного
інституту ім. О. М. Горького, який
закінчила з відзнакою в 1956 році.

Чоловіки:

Єжи-Ян Пахльовський, польський письменник, однокурсник Л. Костенко під час навчання у Московському літературному інституті імені О. М. Горького

Цвіркунов Василь Васильович, керівник Київської кіностудії імені Довженка у 1960-х рр.

Діти

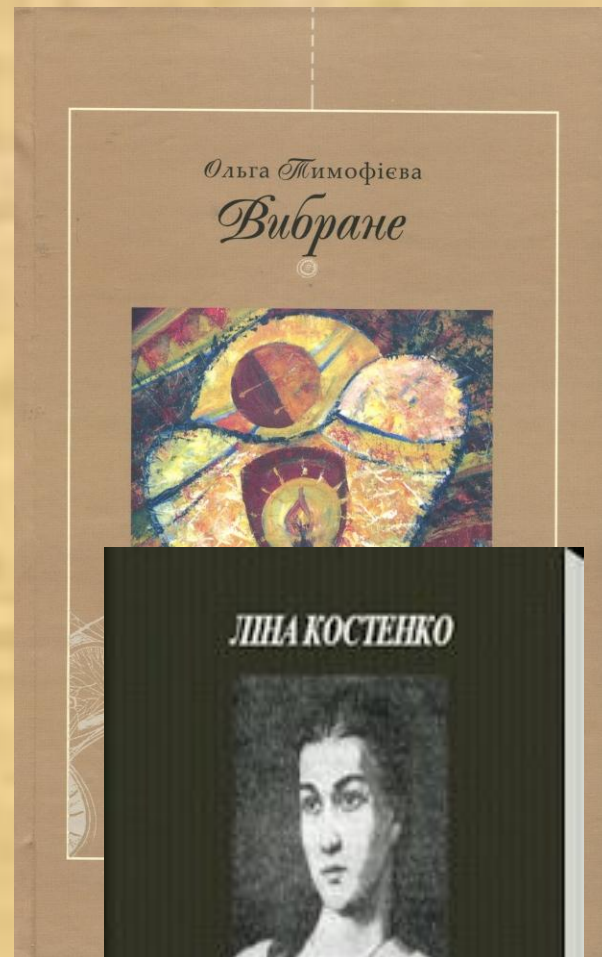

Пахльовська Оксана Єжи-Янівна,
письменниця, культуролог;
Цвіркунов Василь Васильович-
молодший (народився 28.05.1969
року), програміст

В літературу приходить у післякультурівську добу на хвилі “хрущовської відлиги” разом з поетами-шістдесятниками; друкуватися почала в шістнадцятирічному віці; перші збірки: “Проміння землі”(1957), “Вітрила”(1958), “Мандрівки серця”(1961); від 1961 по 1977 рік поетесу не друкували; готова на початок 1963 року до друку книжка “Зоряний інтеграл” підпала на чергову хвилю ресталінізації і була заборонена владою”; те саме спіткало збірку “Княжа Гора”(1972); - першою після шістнадцятирічної перерви стала збірка “Над берегами вічної ріки”(1977);

У 70-80 роки виходять такі поетичні книжки: “Маруся Чурай”(1979), “Неповторність”(1980), “Сад нетанучих скульптур”(1987), “Бузиновий цар”(1987), “Вибране”(1989); Ліна Костенко є також авторкою кіносценаріїв (“Чорнобиль, Тризна”) та кваліфікованим перекладачем польської лірики; після 80-х років знову друкує небагато, не бере участі в публічному літературному житті, пише повість “Зона відчуження”(про чорнобильську трагедію).

2011 року у видавництві «Либідь» вийшла монографія Івана Дзюби про Ліну Костенко «Є поети для епох»

2010 року вийшов перший роман Л.Костенко — «Записки українського самашедшого». Роман викликав великий ажіотаж і тимчасову його нестачу в книгарнях.

У вересні **2011** року у видавництві «Либідь» побачила світ нова книга Ліни Костенко **«Мадонна Перехресть»**. До неї увійшли нові, а також раніше не друквані поезії різних років.

«Оксані Пахльовській, моїй донечці – присвячую»!

Я вчу тебе, як мову іноземну,
як знаки, зашифровані в гербі.
Я вдячна Богу, що послав на Землю
шляхетну душу, втілену в Тобі.

- Один із головних жанрів лірики Ліни Костенко – **медитація** (форма філософської лірики, у якій поет виражає роздуми над проблемами людського буття).
- **Головний образ** – час.
- **Головний мотив** – відповідальність людини за свої вчинки.

Українське альфреско

Над шляхом, при долині, біля старого граба,
де біла-біла хатка стоїть на самоті,
живе там дід та баба, і курочка в них ряба,
вона, мабуть, несе їм яєчка золоті.

Там повен двір любистку, цвітуть такі жоржини,
і вишні чорноокі стоять до холодів.
Хитаються патлашки уздовж всієї стежини,
і стомлений лелека спускається на хлів.

Чиєсь дитя приходить, беруть його на руки.
А потім довго-довго на призьбі ще сидять.
Я знаю, дід та баба — це коли є онуки,
а в них сусідські діти шовковицю їдять.

Дорога і дорога лежить за гарбузами.
І хтось до когось їде тим шляхом золотим.
Остання в світі казка сидить під образами.
Навшпиньки виглядають жоржини через тин...

- Вид лірики: філософська.
- Жанр «Українське альфреско» : ліричний вірш.
- Провідний мотив «Українське альфреско». У творі звучить мотив розриву між поколіннями, коли до діда і баби, які живуть у селі, не приїжджають онуки, які або забули стареньких, або дітей у подружжя ніколи не було. Отже, й онуків нема шілки чекати.
- Ідея «Українське альфреско» — показати руйнування ідилічної картини, позбавленої одвічних цінностей, адже діти, онуки — це продовження життя.
- Римкування — перехресне: граба ряба, на самоті — золоті.
- Композиція «Українське альфреско». Поезія «Українське альфреско» — це розповідь про життя селянської родини. У першій строфі поетеса створює ідилічну картину, і тільки слово «самота» дещо порушує гармонію. У другій строфі перспектива картини наближається до читача: ми бачимо «вишні чорноокі» на гіллі. Ідилія перших строф різко переходить у драму: самотня старість відчувається в усьому.
- Образи «Українське альфреско». У творі є два головних образи — дід і баба, які тихо доживають свій вік серед чудової природи. Подружжя не має дітей — і в цьому найбільша трагедія старих селян. Крім цих образів у вірші є багато фольклорних образів-архетипів

Страшні слова, коли вони мовчать

Страшні слова, коли вони мовчать,
коли вони зненацька причаїлись,
коли не знаєш, з чого їх почать,
бо всі слова були уже чиїмись.

Хтось ними плакав, мучивсь, болів,
із них почав і ними ж і завершив.

Людей мільярди і мільярди слів,
а ти їх маєш вимовити вперше!

Все повторялось: і краса, й потворність.

Усе було: асфальти й спориші.

Поезія - це завжди неповторність,
якийсь безсмертний дотик до душі.

- **Вид лірики:** філософська.
- **Жанр** «Страшні слова, коли вони мовчать»: ліричний вірш.
- **Провідний мотив твору.** Роздуми поетеси про значення слова в житті людини, про сутність поезії.
- **Ідея** — показати силу слова: «Людині бійся душу ошукать».
- **Композиція твору.**
  - Невеликий за розміром у три строфи вірш наповнений почуттями й експресією. Перша строфа твору — це одне складнопідрядне речення, у якому кожне підрядне речення посилює звучання головного.
- **Образи твору.**
  - Ліричний герой — це людина, що знає силу слова й відчуває відповідальність за їх використання: «Хтось ними мучився, болів...» Філософські роздуми поетеси над словом і творчістю породжують в уяві читача образ ліричного героя, який висловлює свої думки щодо проблеми добору слів, завдань мистецтва у суспільстві.
- **Римування** — перехресне: мовчать — почать, причаїлись — чиїмись (абаб):
- **Віршовий розмір** — вірш написано п'ятистопним ямбом із пірихієм.

“Маруся Чурай”

Літературний рід: ліро-епос.

Жанр «Маруся Чурай»: історичний роман у віршах (визначення Л. Костенко).

Тема «Маруся Чурай»: зображення нещасливого кохання Марусі та Грицька в поєднанні з широкою картиною життя України XVII ст.

Головна ідея: незнищенність українського народу (особистості з багатим духовним світом), глибока віра в його (її) духовну силу і могутність.

Головні герої : Маруся Чурай, Гриць Бобренко, полковий обозний Іван Іскра, полтавський полковник Мартин Пушкар, козак Лесько Черкес, Галя Вишняківна, війт Семен Горбань.

Композиція: Дві сюжетні лінії, які переплітаються, — особиста (Маруся-Грицько) й історична (боротьба українського народу проти загарбницької політики польської шляхти). Роман складається з дев'яти різних за обсягом розділів.

Сюжет

- I розділ «Якби знайшлась неопалима книга».** Доценту знищена пожежею Полтава 1658 р. Суд над Марусею, яку звинувачено в отруєнні коханого Грицька Бобренка. На захист Марусі стають козаки — полковник Мартин Пушкар та Іван Іскра. Марусі виносять смертний вирок.
- II розділ «Полтавський полк виходить на зорі».** Полтавський полк на зорі вирушає в похід боронити волю свого народу.
- III розділ «Сповідь».** Маруся перебуває у в'язниці, вона згадує дитинство, батьків, родинні стосунки; дитинство Гриця, його батьків і їхні сімейні стосунки; далі постає історія кохання Марусі й Гриця і його зрада з Галею Вишняківною. У кінці розділу (він найбільший у творі, центральний) Марусю виводять на страту.
- IV розділ «Гінець до гетьмана».** Іван Іскра мчить до гетьмана Богдана Хмельницького, щоб сповістити про суд над Марусею. Гетьман своїм універсалом скасовує смертний вирок Марусі.

V розділ «Страта». Марусю виводять на площу для страти, де зібралася чи не вся Полтава, люди по-різному висловлюються щодо Ма-русиної трагедії. В останній момент перед стратою на площу вривається Іван Іскра з добутим універсалом, у якому наказано скасувати вирок з огляду на пісенний талант Марусі і героїзм її батька Гордія, якого як оборонця України було покарано на горло у Варшаві.

VI розділ «Проща». Маруся вирушає на прощу до Києва і по дорозі знайомиться з мандрівним дяком-філософом, який розповідає їй про Якова Остряницю, Северина Наливайка та Ярему Вишневецького. Маруся глибоко осмислює історію України з розповідей дяка і з побачених у дорозі картин зруйнованої Батьківщини.

VII розділ «Дідова балка». Іван Іскра відвідує старого запорожця, колись визволеного з двадцятилітньої турецької неволі, який оселився під Полтавою й займається різьбярством. Іван попереджає діда про наступ ворожих військ, але той вирішив не покидати свою домівку.

VII розділ «Дідова балка». Іван Іскра відвідує старого запорожця, колись визволеного з двадцятилітньої турецької неволі, який оселився під Полтавою й займається різьбярством. Іван попереджає діда про наступ ворожих військ, але той вирішив не покидати свою домівку.

VIII розділ «Облога Полтави». Брами Полтави зачинені, гармати націлені на ворога. Полтава мужньо тримається в польській облозі вже четвертий тиждень. Іван Іскра відвідує самотню Марусю (її мати померла) і пропонує одружитися. Маруся відмовляє парубкові.

IX розділ «Весна, і смерть, і світле воскресіння». Маруся попрощалася з Іскрою, виснажена горем і хворобою, чекає свого кінця. Облогу знято, і місто повертається до звичного життя. Повз будинок Марусі проходять козаки й співають її пісні, а далі дівчата — пісню «Ой не ходи, Грицю».

Проблематика твору

- таїна, сила й незбагненна, часто безжальна логіка любові;
- фатальне зіткнення духовного й матеріального, піднесеного й приземленого в людському житті;
- доля як наслідок вибору між цими цінностями;
- шляхетність і вірність як шлях порятунку, пристосуванство й зрада як шлях до загибелі;
- творець і суспільство, нелегка, але висока місія митця в історії свого народу;
- славна й трагічна боротьба народу за свою державність